

Bruner J. (1949) On the perception of incongruity: a paradigm. *Journal of Personality*. [in English].

Fairclough N. L. (1989) *Language and Power*. London, New York : Longman. [in English].

Holmes J. (2002) Having a laugh at work: how humor contributes to workplace culture. *Journal of Pragmatics*. 34. 2002. [in English].

Pochepstov G. G. *Language and Humour*. Kyiv: Higher school. [in English].

Terry Pratchett's *Hogfather* (Санта-Хрякус). Great Britain: The Mob Film Company. [in English].

Стаття надійшла до редакції 01.08.2020

УДК 81'25+811.111+811.161

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНОМОВНОГО КУЛЬТУРНО-СПЕЦИФІЧНОГО ТЕКСТУ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Тетяна Стоянова

кандидат філологічних наук, асистент кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
Одеса, Україна

e-mail: t.v.stoianova@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0424-6783>

Анастасія Шевченко

здобувачка вищої освіти за другим (магістерським) рівнем зі спеціальності 035 Філологія Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,

e-mail: anastayshya@i.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3960-9051>

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто способи та методи передачі культурно-специфічної лексики у перекладі Марією Скрипник повісті Ольги Кобилянської «В неділю рано зілля копала» англійською мовою. Було продемонстровано, що для доречного відображення українського колориту в англійській лінгвокультурі слід комбінувати різні засоби та прийоми перекладу. Актуальність обраної теми базується на стрімкому розвитку української культури, літератури та економіки на світовій арені. Метою роботи є дослідження особливостей перекладу культурних реалій україномовного тексту англійською мовою. Дослідження ґрунтується на перекладацько-зіставному методі, порівняльному методі, методі перекладацького аналізу, що дозволяють повно та детально розкрити обрану тему. Кожна мовна група має свої культурно-специфічні особливості, що являють собою труднощі при відтворенні іноземною мовою. Встановлено, що до культурно-специфічної лексики входять реалії, безеквівалентна лексика, вигук, власні імена, географічні назви. Для їх передачі при перекладі обраного твору були застосовані такі перекладацькі трансформації як

транскрипція, транслітерація, калькування, гіперонімія, описовий переклад, дослівний переклад та пояснення в коментарях. Усі зазначені перекладацькі трансформації направлені на вдалу передачу національно маркованої лексики та збереження національних барв певного народу при їх відтворенні для іншомовного реципієнта. Попри те, що перекладу безеквівалентної лексики присвячено багато праць різних вчених, на сьогоднішній день у перекладачів все ще з'являються труднощі при передачі змісту слів-реалій та навіть їх розумінні. Точний переклад національної лексики є дуже важливим для розуміння тексту, особливо художньої літератури, адже це важливий спосіб міжкультурної комунікації. Відомо, що для вдалого відтворення національно маркованої лексики перекладач повинен мати необхідні знання про семантику та значення слів як у мові оригіналу, так й у мові перекладу. Оскільки мова динамічна і може досить швидко змінюватися, переклад культурно-специфічної лексики є невичерпною темою для дослідження.

Ключові слова: культурно-специфічна лексика, національно марковані слова, безеквівалентна лексика, реалія.

Вступ. Українська література — одна з найбільш багатих літератур у світі, її жанрове розмаїття вражає. Хоча й перекладачі вже майже два століття намагаються перекласти якомога більше українських художніх творів англійською мовою, але, на жаль, літературна спадщина України майже зовсім не відома англійськомовному читачеві.

В останні роки кількість перекладів українських творів англійською мовою невпинно зростає. Але перекладачі ще й досі стикаються з проблемами передачі культурно-специфічної лексики. Багато вчених обговорювали це питання.

Переклад художньої літератури є надзвичайно важливим у сучасному суспільстві.

Ми живемо у світі, в якому перекладачі розглядаються як посередники між культурами та відіграють вагомую роль у міжкультурній комунікації, а саме в обміні досвідом та знаннями різних культур та народів. При тому, що у світі стільки політичних та економічних розбіжностей і несправедливості, все, що може наблизити нас до розуміння інших культур, безумовно заслуговує на відзначення.

Переклад є складним явищем, оскільки він стосується не лише пари мов, а й культурних аспектів, з якими пов'язані мови. Один із цих аспектів складається із специфічних для культури предметів — матеріальних чи духовних концепцій, які є в одній культурі та відсутні в іншій.

Переклад понять, пов'язаних із культурою, здається є одним із найскладніших завдань, які повинен виконувати перекладач.

В перекладацькій справі вдале відображення реалій є однією з основних складових успіху. Адже якнайближча передача предметного змісту реалії означає якнайточніше відтворення характеру явища, поняття чи предмету, що тісно пов'язані з народом, країною чи краєм, з одного боку, та з історично-часовим проміжком, з іншого.

Переклад національної лексики надзвичайно важливий для розуміння художнього тексту, оскільки це єдиний спосіб передати особливості культури, національний менталітет, відмінності між навколишнім середовищем та культурою у різних країнах. Таким чином, зараз перекладачеві доводиться передавати усю багатогранність української культури. Звісно, неможливо абсолютно точно передати колорит звичаїв і традицій певного народу. Перекладачі часто стикаються з проблемами перекладу культурно-специфічної лексики: реалій, вигуків, безеквівалентної лексики, історизмів, архаїзмів, діалектизмів, власних і географічних назв, русизмів тощо.

Актуальність роботи зумовлена зростанням інтересу до української культури та зацікавленістю у способах її відтворення англійською мовою.

Мета та завдання дослідження. Мета роботи полягає у виявленні культурних реалій у повісті Ольги Кобилянської «В неділю рано зілля копала» та аналізі способів та засобів їхньої передачі у тексті-перекладі.

Для досягнення зазначеної мети передбачене виконання таких **завдань**: проаналізувати та класифікувати культурно-специфічну лексику; дослідити особливості, засоби та методи відтворення культурних реалій; встановити основні випадки невідповідності перекладу оригіналу, види та причини часткової чи повної втрати інформації.

Матеріали та методи дослідження. Матеріалом дослідження слугувала повість «В неділю рано зілля копала» української письменниці Ольги Кобилянської в оригіналі українською мовою (загальним обсягом 184 сторінки) та її англійський переклад (загальним обсягом 168 сторінок).

У якості методів дослідження використовувалися порівняльний метод для виявлення спільних і відмінних рис у мовах оригіналу та перекладу; метод перекладацького аналізу для знаходження лінгвисти-

лістичних особливостей тексту оригіналу, визначення використаних стратегій, тактик та операцій у перекладі; перекладознавчо-зіставний метод аналізу оригіналів і перекладів тексту, метод кількісного аналізу для репрезентації кількісних показників у результатах дослідження.

Результати та дискусія. В умовах швидкого розвитку суспільства, інтернаціоналізації, тісного контакту між різними країнами та їхніми культурами важливого змісту набуває робота перекладача та безпосередньо сам переклад. Вченими було запропоновано багато різних визначень перекладу, кожне відображає певну теоретичну модель, що лежить в основі. Наприклад, Л. С. Бархударов визначає переклад «як процес заміни тексту однієї мови текстом іншої мови, зберігаючи незмінний план дій» (Бархударов, 1975: 3).

В. Н. Комісаров говорить про переклад як «про відчуження створеного відрізка мовлення з відповідною частиною оригіналу», «про свідоме чи інтуїтивне співставлення двох мов» (Комісаров, 1990: 5).

Вважається, що з усіх типів перекладу художній переклад дозволяє послідовно брати участь у творчому процесі перекладу. За словами Буша, художній переклад — це «оригінальна суб'єктивна діяльність у центрі складної мережі соціальних та культурних практик» (Bush, 1998: 127).

Загальновідомим є той факт, що художній переклад є одним з найскладніших видів перекладу, що передбачає переклад творчої та драматичної прози та поезії на інші мови. Він включає переклад літератури з давніх мов та переклад сучасної художньої літератури та охоплює широку аудиторію та має величезне значення, оскільки багато в чому допомагає сформувати людське розуміння навколишнього світу. Переклад художньої літератури має значні відмінності у порівнянні з іншими формами перекладу. Саме розмір текстів, що беруть участь у художньому тексті, відрізняє його.

Однією з ключових проблем художнього перекладу є необхідність збалансувати збереження вірності оригінальному твору з необхідністю створити щось унікальне та своєрідне, що викликатиме ті самі почуття та відгуки, що й оригінал. Це може бути особливо складним завданням, коли мова йде про поезію (Brooks, 2017).

Перекладач художньої літератури повинен взаємодіяти з різними ритмами, образами та символами, які автор може використовувати на сотнях сторінок. Також важливим завданням є відтворення атмо-

сфери оригінального твору. Гумор, іронія та сюжетні лінії, що виявляються підтекстом, а не поясненням, робить завдання перекладу ще складнішим. Подальшим ускладненням є знання читача.

Існування такої великої кількості труднощів у процесі художнього перекладу передбачає наявність особливих навичок у перекладача. Переклад художньої літератури є більш творчим мистецтвом, ніж інші види перекладу. Для перекладу прози та поезії здібності до творчого письма так само важливі, як і лінгвістична майстерність. Здатність забезпечити безперервність викладу думок є дуже важливим завданням, особливо у великих за обсягом романах (Brooks, 2017).

Іноземний текст — це місце безлічі різних семантичних можливостей, які фіксуються лише тимчасово, у будь-якому перекладі, на основі різних культурних припущень та варіантів інтерпретації в конкретних соціальних умовах та протягом різних історичних періодів.

Особливу увагу слід звернути на те, що переклад здійснюється не лише з однієї мови на іншу, а також з культури на культуру.

Культурно-специфічна лексика — є важливою складовою кожного окремого народу.

Національно маркована лексика відображає національно-мовну картину світу певної нації, а також особливості економіки, географії, суспільного ладу, фольклору, літератури, усіх видів мистецтва, науки, побуту, звичаїв носіїв відповідної мови.

Проблеми реалій почали розглядати лише у 1950-х роках. Зокрема Л. М. Соболев (Соболев, 1955) у 1952 р. одним із перших ужив термін реалія у його сучасному розумінні. Чималий внесок в опрацювання проблеми реалій зробив відомий український лінгвіст В. В. Коптілов, який реаліями називає «слова, що позначають предмети та явища, які невідомі мові перекладу» (Коптілов, 1971: 65).

У мовознавстві існують різні класифікації лексики з національно-культурним компонентом. Учені виокремлюють основні лексичні групи, що містять культурний компонент значення: безеквівалентна лексика; конотативна лексика; фонові лексика (Акопян, 2003: 15).

Л. С. Бархударов вважає, що до складу безеквівалентної лексики входять: 1) власні імена, географічні назви, назви установ та організацій; 2) реалії; 3) випадкові лакуни (Бархударов, 1975: 94–95). Вчений розглядає реалії як окремий вид безеквівалентної лексики і вважає, що це слова, які позначають предмети, поняття й ситуації, які не іс-

нують у практичному досвіді людей, які говорять іншою мовою (Бархударов, 1975: 78).

С. І. Влахов та С. П. Флорін вважають, що до складу безеквівалентної лексики входять власне безеквівалентні слова, реалії. Під реаліями вчені розуміють «слова і словосполучення, які називають об'єкти, характерні для життя, побуту, культури, соціального й історичного розвитку одного народу і чужі іншому». Частково виходять за межі безеквівалентної лексики терміни, вигуки, звуконаслідувальні слова, екзотизми, абрєвіатури, звертання, відступи від літературної норми; власні імена та фразеологізми (Влахов, 1980: 9–43).

Переклад є складним завданням, навіть коли він передбачає пошук слів, які відповідають змісту та ідеям у вихідному матеріалі. Та все стає ще складнішим із появою специфічного для культури терміну, який не має еквівалента в мові, на яку ми перекладаємо, і пояснення якого займає багато часу.

Мова і культура повинні розглядатися як тісно пов'язані між собою, і обидва аспекти необхідно враховувати для перекладу

Культурні вирази важко перекласти, тому що культурний контекст занадто розмитий, він відображає світогляд суспільства, його переконання, емоції та цінності. Таким чином, він включає деякі важливі фактори, які допомагають у формуванні інформації, необхідної для інтерпретації повідомлення; дати можливість перекладачу легко та ефектно перекладати. Ось чому будь-який термін, одне слово або вираз називають культурно-специфічними, коли вони позначають конкретні об'єкти або абстрактні аспекти, які можуть бути пов'язані з релігійними віруваннями, соціальними звичками, звичаями та традиціями, що є специфічними для даної культури. При перекладі культурних реалій лінгвістичний елемент має співвідноситися з культурним контекстом, якому він належить. Це означає, що мова розглядається як частина культури та ідентичності суспільства (Chahrouh, 2018).

Хоча деякі культурні концепції видаються універсальними, проте вони не тлумачаться однаково; кожна мова має своє тлумачення відповідно до способу мислення, стилю життя та навіть географічного розташування.

Основне занепокоєння традиційно стосується слів та фраз, які настільки міцно засвоєні в одній культурі, що їх майже неможливо перекласти іншими термінами. Довгі дебати ведуться щодо того, коли ви-

користувати найближчий еквівалент, коли вводити нове слово при буквальному перекладі, а коли транскрибувати. Усі ці «неперекладні» слова та фрази, пов'язані з культурою, продовжують захоплювати перекладачів та теоретиків перекладу (Chahrouh, 2018).

При перекладі перекладач користується різноманітними способами та засобами передачі культурно-специфічної лексики: транскрипцією, транслітерацією, калькуванням, гіперонімією, описовим перекладом, дослівним перекладом та поясненням в коментарях.

Для передачі змісту реалії перекладач може використовувати прийом гіперонімії — родове поняття для певного класу об'єктів та його мовне позначення (Селіванова, 2006: 85).

Існують випадки, коли термін є настільки культурно-специфічним, що найпростіше використати найближчий можливий культурний еквівалент — функціональний еквівалент.

Перекладачі можуть використовувати слово з аналогічним значенням — синонім, для передачі слова-реалії, якому немає точного еквівалента, чи користуватися прийомом генералізації, коли у мові перекладу зовсім не існує культурного еквівалента. Перекладачеві залишається лише знайти термін, який дасть загальне уявлення про складне поняття у мові оригіналу.

В ідеальній ситуації перекладач може висловити кожен концепцію з тексту оригіналу. Але іноді специфічний для культури термін може бути настільки складним для перекладу, як і непотрібним, тому найкращим рішенням буде залишити його поза увагою — такий прийом має назву опущення.

Існують випадки, коли неможливо обійти той факт, що термін, що стосується певної культури, потребує пояснення. У цьому випадку перекладач може зробити це у виносках або у дужках. Насправді, більшість прийомів є досить інстинктивними для перекладачів та, на жаль, дуже мало текстів української літератури було перекладено англійською мовою (Salzberg, 2018).

Вагомий внесок у переклад української літератури англійською мовою внесла канадська перекладачка Марія Скрипник (1915–2012) із середовища української імміграції, яка у 2001 році у Канаді опублікувала свій останній солідний переклад повісті Ольги Кобилянської «В неділю рано зілля копала». Глибокі знання української етнографії, національних традицій, духовної спадщини українського краю до-

помогли Марії Скрипник більш-менш повно відтворити специфіку першотвору. Далі пропонуємо до розгляду прийоми передачі культурно-специфічної лексики на прикладі цієї повісті.

Для перекладу власних та географічних назв були використані такі прийоми, як транслітерація та транскрипція, для збереження власне українських назв і імен: *Чабаниця* — *Chabanytsia*; *Іванухи Дубухи* — *Ivanykha Dub*, *Мавра* — *Mavra*, *Раду* — *Radu*, *Тетяна* — *Tetiana*, *Настка* — *Nastia*.

Для передачі реалії *обійстя* Марія Скрипник використовує перекладний відповідник реалії для більшого розуміння читачем даного поняття, а саме *the grounds of the house*.

Фразеологізм було передано словосполученням, схожим за значенням:

Мешканці, хоч і не полохливі з вдачі, затривожилися чимало тими чорними непрошеними гістьми.

The inhabitants, though not timid by nature, became considerably alarmed about this influx of uninvited, dark-skinned guests.

Не був переданий колорит української культури, слова *криївки* і *сховки* були замінені та опущені:

До того було всім звісно, що цигани мали в різних місцях гір свої тайні криївки і сховки, звідки нападали ночами на подорожніх, ограбували та бивали їх, збагачуючись так різним добром.

But everyone knew that the gypsies had secret hideouts in various places in the mountains, out of which they emerged to attack travellers — robbing, killing, and enriching themselves with their stolen booty.

Звісно, що таке опущення реалій зменшує експресивно-емоційне навантаження контексту і, можливо, навіть дещо змінює його інформацію.

Український народний музичний інструмент *цимбали* та словосполучення *чудотворне зілля* були перекладені англійськими відповідними аналогами:

Збираючи по горах чудотворне зілля, там — ворожачи, там — вигравуючи на скрипці або цимбалах за кусень хліба або яку стару одежину...

Gathering medicinal herbs in the mountains, telling fortunes, playing their violins and dulcimers for a piece of bread or some old clothing...

За допомогою функціонального доповнення було передано вираз *кидаючись вихром* — *throwing herself like a whirlwind*.

Українські довгі складнопідрядні речення в англійському перекладі часто були поділені на декілька простих речень та, на нашу думку, не зовсім вдалими є відтворення реалії *п'ястук*, за даними словника української мови, *п'ястук* — це кулак:

За роз'яреним батьком і проводирем, що кипів з обиди і жажди за помстою, погрожуючи заодно п'ястуком...

With the enraged father and chief, who was boiling from the insult and thirsted for revenge, threatening his wife with the whip...

Українське культурно-специфічне слово *чоло* було замінено іншим англійським словом:

Срібні великі монети, що були вплетені в її чорне волосся, зсунулися нараз самі по собі низько на чоло і надали її чорному, мов з бронзи темно-му лицю предивну чарівну окрасу...

The large silver coins plaited into her hair slid low over her brow and gave her dark, bronzed face an enchanting beauty.

Географічна назва *Семуград* за допомогою прийому гіперонімії була замінена на більш відому для іноземного читача назву *Transylvania*. Перекладач зробив уточнення з *нусту* — *from the Hungarian plain*:

— Ти, Раду, був один син у свого батька, старшини в Семуградї, а Мавра одна дитина в мене, славного музики Андронатї з нусту — і ви побралися.

“You, Radu, were the only son of your father, a chieftain in Transylvania, and Mavra is the only child of Andronati, the famous musician from the Hungarian plain. And you married...”

Знову ж таки складносурядне речення було поділене на декілька самостійних речень.

Відай, вона відійде навіки сама від нас, а золоті дукачі твої остануться тобі.

She may leave us forever by herself and your gold ducats will then remain with you.

Українське національно марковане слово *пугарик* було замінено англійським еквівалентом, що призводить до втрати українського колориту:

Він вихилив перший раз по раз горівки, поданої йому Андронатї з срібного малого пугарика...

He drank one whiskey after another, poured by Andronati into a small silver goblet...

Слово *горівка* було замінено більш відомим для англомовного читача словом *whiskey*.

У деяких випадках перекладач використовує транслітерацію для передачі реалії та подає пояснення у виносці внизу сторінки для того, щоб читачеві було легше зрозуміти зміст терміну:

Адронати грав дойну.

Adronati was playing a doina. У виносках міститься тлумачення: *A very moving type of Romanian gypsy music.*

Застаріле слово *туркиня* переклали двома різними способами:

Описовим перекладом:

Як сама *туркиня*...

Like *a Turkish lady*...

Також в іншому випадку було подано пояснення у виносці внизу сторінки:

Туркиня — Turkynia. У виносках міститься тлумачення: *A Turkish woman.*

З противної гори, відділеної від нього лиш невеликою долиною, обзивається голос трембіти.

The voice of a trembita sounds from the opposite mountain, separated from him by a small valley.

Суто український вислів був переданий за допомогою описового перекладу:

Ішов далі майже навромацки.

He walked on blindly, almost feeling his way by touch.

Застарілі слова замінені на сучасні еквіваленти:

Округ неї тишина і лиш широкий крилатий шум лісу гойдався живичним воздухом та десь-не-десь зачувався шелест вивірки, що дряпалася блискавкою по смереках.

Only the broad, winged murmur of the forest, swaying with resinous fragrance, and the rustle of a squirrel scampering like lightning through the branches some place or other could be heard.

Не зовсім доречним, на нашу думку, є переклад слова *melinalusia*, перекладач переклав його як *were adorned* (прикрашали):

Теліналуся в її малих ушках золоті обручки-ковтки, півмісяці...

Her ears were adorned with the golden half-moon earrings...

Слово *русалка* було перекладено більш доречним для українського колориту словом *nymph*:

Тетяна виростає, розвивається в прекрасну справдішню лісову русалку.

Tetiana is growing up and turning into a true forest nymph.

Архаїзм *чигають* було перекладено ідіомою *lie in wait*:

Її іноді лячно за долю тої дитини, над якою дружить, і на яку молоді люди чигають...

She is often frightened for her daughter's future, over which she worries, and for which young people lie in wait...

Українське свято *Івана Купала* було перекладено за допомогою калькування, а також було подано пояснення у виносці внизу сторінки: *В надвечір'я Івана Купала ворожити та про свою будучність у русалок довідуватися.*

On St. John's Eve and try to find out from the water nymphs what the future holds in store for them. У виносках міститься тлумачення: *This day is known as "Ivana Kupala" in Ukrainian, Kupala being the pagan god of love.*

Українське слово-реалія *розстрілювати* було перекладено за допомогою гіперонімії:

Часом люблять русалки розстрілювати під водою свавільною рукою вінки...

Sometimes the water-nymphs like to scatter the wreaths about in the water...

Деяка кількість українських культурно-специфічних слів були зовсім випущені з тексту у зв'язку з неможливістю передачі їх англійською мовою:

– *так-то*;

– *в оцім-то*;

– *в цілому*;

– *се*;

– *буцім-то*;

– *сим*;

– *сього*;

– *на сім*;

– *попри і т. д.*

Вигуки *гай, гай; ет; овва* були випущені з тексту.

При художньому перекладі, як майже і при будь-якому перекладі, втрати деякої кількості інформації неминучі через декілька причин: розбіжності у структурі мов та втрата конотативної інформації перекладачем для пристосування тексту до адресата.

Висновки. При аналізі даного тексту була виявлена велика кількість культурно-специфічної лексики, а саме реалій, фразеологізмів, власних та географічних назв. Опрацювавши цей україномовний культурно-специфічний текст, ми виявили, що найчастіше перекладач користувалася такими трансформаціями як транслітерація та транскрипція (25 %), калькування (25 %) та описовий переклад (20 %). Найчастіше українські культурно-специфічні слова, а саме архаїзми, діалектизми, застарілі слова були замінені сучасними англійськими еквівалентами (30 %). Дослідження перекладу культурних реалій вказує на те, що існує проблема їх вдалого відтворення. При передачі культурно-специфічної лексики перекладач використовує ряд різних способів та засобів перекладу, тому що уживання одного прийому може призвести до непевного розуміння читачем культурних особливостей, перенасичення тексту іншомовними словами або втрати національного колориту чи зміни змісту. Аналіз перекладу повісті Ольги Кобилянської «В неділю рано зілля копала» свідчить про те, що перекладач Марія Скрипник в цілому вдало передала національно марковану лексику, перекладач використовувала тактику лінгво-культурної адаптації. Щодо засобів перекладу, то тут, як уже було сказано вище, є багато виправданих транслітерованих методів, але, з іншого боку, є і велика кількість вдалих гіперонімічних варіантів. Також були використані такі перекладацькі прийоми, як описовий переклад та пояснення в коментарях.

Звісно, при перекладі реалій та безеквівалентної лексики неможливо обійтися без втрати певного національного колориту та деякої когнітивної інформації. Адже під час перекладу відбувається адаптація тексту до нового одержувача. Також причиною часткової втрати інформації можуть слугувати розбіжності у структурах мов.

У наш час зростає необхідність у нових аналізах англійськомовних перекладів творів українських авторів та попит на переклади текстів української літератури, тому у подальших розвідках ми плануємо дослідити способи передачі реалій у перекладах творів інших українських письменників.

ЛІТЕРАТУРА

- Акопян Ю. А. Лексико-семантические особенности австралийского варианта английского языка (на материале австралийской поэзии) : дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04. Москва, 2003. 141 с.
- Бархударов Л. С. Язык и перевод. Вопросы общей и частной теории переводов. Москва: Международные отношения, 1975. 237 с.
- Влахос С. Непереваемое в переводе. Москва : Международные отношения, 1980. 352с.
- Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). Москва : Высш. шк., 1990. 253 с.
- Коптілов В. В. Актуальні питання українського художнього перекладу. Київ : Вища школа, Вид-во при КДУ, 1971. 131 с.
- Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.
- Соболев Л. Н. О переводе образа образом. *Вопросы художественного перевода*. Москва : Советский писатель, 1955. С. 270–290.
- Kobylianska O. On Sunday morning she gathered herbs. Edmonton ; Toronto : Canadian Institute of Ukrainian Studies Press, 2001. 168 p.
- Brooks R. The Language blog. The Challenges of Translating Literature. URL: <https://k-international.com/blog/the-challenges-of-translating-literature/> (дата звернення: 12.10.2020).
- Chahrour O. Translation Journal. Cultural problems in translation. 2018. URL: <https://translationjournal.net/July-2018/cultural-problems-in-translation.html> (дата звернення: 29.08.2020).
- Salzberg A. Culture-specific translation's challenges and solutions. URL: <https://aia-connect.wordpress.com/2018/09/18/culture-specific-translations-challenges-and-solutions/> (дата звернення: 29.08.2020).
- Bush P. Literary Translation. *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*. 1st edition. London : Routledge, 1998. P. 127–130.

ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА УКРАИНОЯЗЫЧНОГО КУЛЬТУРНО-СПЕЦИФИЧЕСКОГО ТЕКСТА НА АНГЛИЙСКИЙ ЯЗЫК

Татьяна Стоянова

кандидат филологических наук, ассистент кафедры перевода и теоретической и прикладной лингвистики Государственного учреждения «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского»,
e-mail: t.v.stoianova@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0424-6783>

Анастасия Шевченко

соискатель высшего образования второго (магистерского) уровня по специальности 035 Филология Государственного учреждения «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского»,
Одесса, Украина
e-mail: anastayshya@i.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3960-9051>

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены способы и методы передачи культурно-специфической лексики в переводе Марией Скрипник повести Ольги Кобылянской «В воскресенье рано зелье копала». Было продемонстрировано, что для уместного отображения украинского колорита следует комбинировать различные средства и приемы перевода.

Актуальность работы базируется на стремительном развитии украинской культуры, литературы и экономики на мировой арене. Целью работы является исследование особенностей перевода культурных реалий украиноязычного текста. Исследование основывается на переводчико-сопоставимом методе, сравнительном методе и методе переводческого анализа. Каждая языковая группа имеет свои культурно-специфические особенности. Установлено, что в культурно-специфическую лексику входят реалии, безэквивалентная лексика, междометия, имена, географические названия. Для их передачи были применены такие переводческие трансформации: транскрипция, транслитерация, калькирование, гипонимия, описательный перевод, дословный перевод и объяснение в комментарии. Все эти переводческие трансформации направлены на удачную передачу национально маркированной лексики и сохранение национальных красок определенного народа. Несмотря на то, что переводу безэквивалентной лексики посвящено множество работ различных ученых, на сегодняшний день у переводчиков все еще возникают проблемы при передаче смысла слов-реалий и их понимании. Точный перевод национальной лексики является очень важным для понимания текста, особенно художественной литературы, ведь это важный способ межкультурной коммуникации. Известно, что

для удачного воспроизведения национально маркированной лексики переводчик должен иметь необходимые знания о семантике и значении слов, как в языке оригинала, так и в языке перевода. Поскольку язык динамичен и может достаточно быстро меняться, перевод культурно-специфической лексики является неисчерпаемой темой для исследования.

Ключевые слова: культурно-специфическая лексика, национально маркированные слова, безэквивалентная лексика, реалия.

PECULIARITIES OF TRANSLATION OF THE UKRAINIAN- LANGUAGE CULTURAL-SPECIFIC TEXT INTO ENGLISH

Stoianova Tetiana

Candidate of Philology, Teacher-trainee at the Department of Translation and Theoretical and Applied Linguistics, State Institution “South Ukrainian National University named after K. D. Ushynsky”,
Odesa, Ukraine
e-mail: t.v.stoianova@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0424-6783>

Anastasiia Shevchenko

Master Student in Philology, State Institution “South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky”,
Odesa, Ukraine
e-mail: anastayshya@i.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3960-9051>

SUMMARY

The article deals with the ways and methods of cultural specific vocabulary in Mariia Skrypnyk's translation of the novel On Sunday morning she gathered herbs by Olha Kobylianska in English. It was shown that different methods and means of translation should be combined for successful rendering of national coloring. The relevance of this work is based on the rapid development of Ukrainian culture, literature and economy on the world stage. The aim of the work is to study the peculiarities of the translation of cultural realities of the Ukrainian text. The research is based on the translation-comparative method, the comparative method, the method of translation analysis. Each language group has its own cultural and specific feature. It is established that the cultural-specific vocabulary includes realities, non-equivalent vocabulary, exclamations, proper names, geographical names. The following translation transformations were used for their transmission: transcription, transliteration, tracing, descriptive translation and explanations in the commentary. All these translation transformations are aimed

at the successful transfer of nationally marked vocabulary and the preservation of the national colors of a certain nation. Despite the fact that many works by various scholars have been devoted to the translation of non-equivalent vocabulary, translators still have difficulty in conveying the meaning and understanding of realities. Accurate translation of national vocabulary is very important for understanding the text, especially fiction, because it is an important way of intercultural communication. For the successful reproduction of nationally marked vocabulary, the translator must have the necessary knowledge of the semantics and meaning of words in the original language. Because language is dynamic and can change quite rapidly, the translation of culturally specific vocabulary is an inexhaustible topic for research.

Key words: cultural-specific vocabulary, nationally marked words, non-equivalent vocabulary, reality.

REFERENCES

- Akopyan Yu. A. (2003). *Leksiko-semanticheskiye osobennosti avstraliyskogo varianta angliyskogo yazyka* [Lexical and semantical features of Australian English]. dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.04. Moskva. [In Russian].
- Barkhudarov L. S. (1975). *Yazyk i perevod. Voprosy obshchey i chastnoy teorii perevodov* [Language and Translation. Private and general issues Theory of Translation]. Moskva: Mezhdunarodnye otnosheniya. [In Russian].
- Vlakhov S. (1980). *Neperevodimoe v perevode*. [Untranslatable in translation]. Moskva: Mezhdunarodnye otnosheniya. [In Russian].
- Komissarov, V. N. (1990). *Teoriya perevoda (lingvisticheskie aspekty)* [Theory of Translation]. Moskva : Vyssh. Shk. [In Russian].
- Koptilov V. V. (1971). *Aktualni pitannya ukrayinskogo hudozhnogo perekladu* [Current issues of Ukrainian literary translation] Kyiv : Visha shkola. [In Ukrainian].
- Selivanova O. O. (2006). *Suchasna linhvistyka* [Modern Linguistics]. Poltava : Dovkillya-K. [In Russian].
- Sobolev L. N. (1955). *O perevode obraza obrazom*. [About image translation]. Moskva : Sovetskij spisatel. [In Russian].
- Kobylianska Olha. (2001). *On Sunday morning she gathered herbs Edmonton*. [In English].
- Brooks Richard (2017). *The Language blog. The Challenges of Translating Literature*. URL: <https://k-international.com/blog/the-challenges-of-translating-literature/>. [In English].
- Chahrour O. (2018). *Translation Journal. Cultural problems in translation* URL: <https://translationjournal.net/July-2018/cultural-problems-in-translation.html>. [In English].
- Salzberg A. *Culture-specific translation's challenges and solutions*. URL: <https://aiacnect.wordpress.com/2018/09/18/culture-specific-translations-challenges-and-solutions/>. [In English].
- Bush P. (1998) "Literary Translation." In: M. Baker, ed. *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*, London: Routledge. [In English].

Стаття надійшла до редакції 24.06.2020

УДК 81'25:821.111

ВІДТВОРЕННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ КАРТИНИ СВІТУ В МОРАЛЬНО-ЕТИЧНОМУ ДИСКУРСІ АНГЛОМОВНОГО РОМАНУ-АНТИУТОПІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ

Олена Величенко

кандидат філологічних наук, викладач кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,

Одеса, Україна

e-mail: lepinafelina@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8349-5621>

Євгенія Шилова

здобувачка вищої освіти за другим (магістерським) рівнем зі спеціальності 035 Філологія Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,

Одеса, Україна

e-mail: evgeniasilova707@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6534-200X>

АНОТАЦІЯ

У статті розглядається проблема віддзеркалення картини світу англомовної гостросоціальної антиутопії та її морально-етичної компоненти в ідіосинкратичній авторській художній творчості, а також шляхи її відтворення у сучасному перекладі українською мовою. Актуальність окреслено питання продиктована динамічністю та мінливістю соціуму, процесами глобалізації та інтеграції держав і націй, необхідністю пошуку стільної мови у міжкультурній комунікації, вирішення загальнолюдських проблем, знаходження компромісів через адекватну крос-культурну комунікацію, взаємодію, співпрацю. У межах проведеного дослідження зроблено комплексний перекладознавчий аналіз, який дозволив окреслити поняття, достаточні до концептуальної картини світу та морально-етичного дискурсу роману-антиутопії, зіставити й порівняти особливості авторської та перекладацької передачі концептуальної картини світу в морально-етич-